

Наукові перспективи
Видавнича група

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2024-6(34)

*Ми їстимось за те, чому
немає чини в усьому світі —
за Батьківщину.
О. Довженко*

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

№ 6(34) 2024

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)

Випуск № 6(34) 2024

Київ – 2024

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

(Series «Management and administration», Series «Law», Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»)

Issue № 6(34) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2024. № 6(34) 2024. С. 1674.**

*Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління
(Рішення від 06.06.2024, № 2/6-24)*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

*Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук
Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації
«Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і
психологів з духовно-морального виховання».*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290
журналу присвоєно категорію "Б" із права*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89
журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу
присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво
та торгівля, 015 - професійна освіта*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія*

*Наукове видання включено до міжнародної наукометричної
бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google
Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.*

*Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління,
права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення
результатів наукових досліджень.*

**Головний
редактор**

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

- Беньковська Наталя Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дашій Олександр Іванович — доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна кандидат економічних наук, доцент, оцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Льїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Льїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталя Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна) kalashnuknatalia@gmail.com
- Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університет "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчально наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Новак-Каліяєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Орлова Наталія Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагута Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Сапожніков Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024

© Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління, 2024

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Zadneprovska H.I., Ukhova A.O. <i>RELATIONSHIP OF CONFLICT OF INTERESTS AND ETHICS OF A CIVIL SERVANT</i>	21
Антипенко І.В. <i>ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ</i>	33
Богданенко А.І. <i>СОЦІАЛЬНА ДУМКА ПАТРІАРХА ФІЛАРЕТА ДЕНИСЕНКА В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ДІАЛОГ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ</i>	44
Бурбела А.Л. <i>РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ БОРОТЬБИ З ТУБЕРКУЛЬОЗОМ</i>	54
Бурик М.М. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСУРСНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЙ</i>	64
Бурковська І.А. <i>ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ ТА ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇНИ</i>	73
Василенко Н.В. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТОЮ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ</i>	84
Весоловська М.К., Карковська В.Я. <i>ВПЛИВ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В ПЕРІОД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ</i>	91
Дзяна Г.О., Дзяний Р.Б. <i>ІНФОРМАЦІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ</i>	102
Довгань В.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ</i>	114

- Євтушенко І.В.** 122
ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ, ЩО ЗАГРОЖУЮТЬ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ
- Лола В.В., Нестеренко К.В.** 135
ПІДХОДИ ДО ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД
- Лях Ю.І., Сас А.І.** 150
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
- Макарова О.О.** 159
ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ МИТНОЮ СПРАВОЮ: НАБЛИЖЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ
- Маленко Б.** 172
БОРІТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
- Марченко Р.В.** 184
ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
- Матвєєнко І.В.** 196
ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ЩОДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ «ВПЛИВИ» В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
- Махнюк В.В.** 207
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ ПРОМИСЛОВИХ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ВИМОГ ДИРЕКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО
- Мельник М.І.** 221
ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ДЕРЖАВНОМУ ТА МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ
- Мосьондз О.В.** 231
ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ НАТО НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КРАЇН-ЧЛЕНІВ
- Петькун С.М., Стороженко Л.Г., Стороженко В.І.** 242
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ
- Рудюк Я.А., Русин-Гриник Р.Р., Федорчак О.Є.** 253
ВИДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ

Хряпинський А.П. <i>ДЕТЕРМІНАНТИ ВПЛИВУ НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ ІНФОРМАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ</i>	270
Чумакова Г.В., Бондаренко В.А. <i>ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	279
Штанцель С.Е. <i>ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ: СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ</i>	292
Lutkovska S.M., Pidvalna O.H., Kolesnyk T.V. <i>METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF TOURISM DEVELOPMENT IN TERRITORIAL COMMUNITIES</i>	305
Боняр С.М., Питайло В.Л. <i>ЗАКОНОПРОЕКТИ ТА ЗМІНИ В НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТАХ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЩОДО ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	340
Боняр С.М., Грабітченко К.М. <i>ДИСТРИБУЦІЯ ТОВАРІВ ЯК КЛЮЧОВА ГАЛУЗЬ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ФАКТОРИ, ФУНКЦІЇ ТА ЕТАПИ ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ</i>	352
Боняр С.М., Коврига О.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	361
Гром'як С.І. <i>НАЦІОНАЛЬНЕ БАГАТСТВО ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ</i>	369
Гуменюк А.В. <i>ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА</i>	383
Данилейчук Р.Б., Топольницька Т.Б. <i>ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ВІДПОЧИНКОВОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	393
Дьогтєва І.О., Шиян А.А., Платонов О.Д., Жарінов С.С. <i>МОДЕЛЬ СИСТЕМИ РЕЄСТРІВ У СФЕРІ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	406
Калінін А.М., Колісниченко Р.М. <i>ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ВИСОКОЕФЕКТИВНИХ КОМАНД В УМОВАХ VANI-СВІТУ</i>	421

Науменко М.А. 435
СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Тарасюк М.Б., Комарницька Н.Т., Клименюк В.П., Паламар І.В., Байдюк І.А. 450
СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ МОТИВАЦІЇ І ДЕМОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

СЕРІЯ «Право»

Берездецький Ю.М., Капля О.М. 465
ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР У СУЧАСНОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Бучинський О.Й. 477
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Войтовський В.С. 486
АНАЛІЗ ПРАВОВИХ НОРМ ТА ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Гапонов О.О. 493
ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Градецька Н.М. 501
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Гусак Т.П., Гусак О.П. 512
ОСОБЛИВОСТІ РЕЖИМУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ФОТОГРАФІЧНОГО ТВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Житний О.О. 523
ЩОДО КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 270 КК УКРАЇНИ «ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ АБО ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ»

Зеленський С.М., Ярошенко С.В., Колісніченко Р.М. 534
ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В АСПЕКТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кирилюк Д.В. 545
СПЕЦИФІКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОКАРАНЬ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ

Кідалов С.О., Гуцалюк О.В. 552
ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Кострич М.П. <i>ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ОЗНАК НЕДІЙСНИХ ПРАВОЧИНІВ</i>	561
Костюк У.І. <i>РЕАЛІЗАЦІЯ СУДОВИМИ ОРГАНАМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ГРОМАДЯН НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ</i>	574
Левченко Ю.О. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЗА ВИПАДКИ ЗІВАЛТУВАННЯ, ВЧИНЕНІ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ</i>	581
Маліневський О.М. <i>ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ АДВОКАТОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ</i>	589
Москвін Б.Ю. <i>ЦИФРОВІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ</i>	606
Носкова М.В., Полець М.-В.Я. <i>ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДИСТАНЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ</i>	615
Опацький Р.М. <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПРАЦЮ ПРЕДСТАВНИКІВ ЛГБТ + В УКРАЇНІ</i>	621
Панфьоров П.І. <i>СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ БОРОТЬБУ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ</i>	633
Половченя А.Б., Олійник О.О., Буханченко О.А. <i>ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	644
Предместніков О.Г., Господаренко В.М., Гулевич С.Ю. <i>КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ</i>	654
Самойленко О.А., Щербак І.А. <i>ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИНАМ, ВЧИНЕНИМ З МОТИВІВ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ</i>	664
Чехівський Я.О. <i>ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА</i>	676

Чорний В.А. 687
*РЕПАРАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ МОЖЛИВИХ МЕХАНІЗМІВ ВІДШКОДУВАННЯ
ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ*

СЕРІЯ «Економіка»

Dovzhyk O.O. 698
IMPROVING ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY

Prokhorov M.M., Rudych L.V., Stepanova L.V. 706
*DEVELOPMENT OF THE ONBOARDING AND PERSONNEL ADAPTATION
CONCEPTS*

Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П., Іжевський П.Г., Крушинська А.В. 713
*ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ УХВАЛЕННЯ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ*

Бобровський О.В. 726
*ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В
СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ*

Герман Н.В. 735
*ЕТНОЕКОЛОГІЯ І ТРАДИЦІЙНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЗАХІДНОГО
ПОЛІССЯ УКРАЇНИ*

Горейко Д.Я., Ільчук П.Г. 745
*ТЕОРЕТИЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ВІДДАЛЕНИХ КОМАНД ТА
УПРАВЛІННЯ ЇХНЬОЮ РОБОТОЮ*

Демченко Т.А. 757
*ФАНДРЕЙЗИНГ ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ В
ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇХ В ОБЛІКУ*

Дорош Б.Й. 770
*ПОВЕДІНКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ПОВОЄННОГО
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ*

Журба О.М. 780
*ВВП УКРАЇНИ ЗА ПАРИТЕТОМ КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ: ОЦІНКА
ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*

Івахненко І.С., Демидюк О.О. 791
*ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ВПОРЯДКУВАННЯ РОБОТИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІНСЬКІ ПРОЦЕСИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ*

Кашевський В.О. 806
*ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА Й ЇЇ ВПЛИВ НА ВІДКРИТІ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ДИНАМІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ*

Кіш Г.В. <i>МЕНЕДЖМЕНТ В СФЕРІ ГОСТИННОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ</i>	815
Котлубай В.О., Редіна Є.В., Блатін С.Д. <i>НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ В УКРАЇНІ</i>	825
Куцай Н.С. <i>ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У ХАРЧОВИЙ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ</i>	837
Кушнеренко С.М. <i>ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙ У ЦИФРОВУ ІНДУСТРІЮ</i>	847
Лещук Г.В., Савків У.С., Кузьмін Т.Л. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ЗАКЛАДІВ ХАРЧУВАННЯ</i>	859
Логоша Р.В. <i>РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ</i>	872
Марущак С.М. <i>МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	888
Мединська Н.В., Іванченко В.А., Подлегаєв В.П. <i>РОЛЬ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ У ЗБЕРЕЖЕННІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	903
Миськів Г.В., Кіях Ю.М. <i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	916
Новаковська І.О., Близнюк В.В., Береза О.В. <i>СТАЛЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	928
Новаковська І.О., Мединська Н.В., Іщенко Н.Ф., Казюк Т.Ю. <i>ЗМІНА КЛІМАТУ Й ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ: ЗАГРОЗИ ДЛЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ</i>	942
Охрименко І.Б., Крутій А.П. <i>ДО ПИТАННЯ ЩОДО РОЛІ КОМПЛАСНС У МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ</i>	955
Пугачов М.І., Шевченко О.О. <i>ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ВИКЛИКИ</i>	968

УДК 332.338

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-872-887](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-872-887)

Логоша Роман Васильович доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, тел.: (067) 765-17-35, <https://orcid.org/0000-0001-6462-5083>

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У статті представлено модель диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки.

Висвітлено позитивні і негативні наслідки функціонування лінійної економіки і необхідність впровадження моделі циркулярної економіки. Досліджено сутність концепції циркулярної економіки, визначено історичні етапами її формування, принципи які визначають підходи та стратегії, що спрямовані на створення замкнутого циклу використання ресурсів та мінімізацію відходів. Циркулярна економіка спрямована на створення сталого та відповідального споживання та виробництва, зменшення впливу на довкілля та забезпечення більш ефективного використання обмежених ресурсів у світі. Політика з циркулярної економіки стимулюватиме споживачів перейти до випуску продуктів з довготривалим життєвим циклом. На основі зазначеного встановлено, що, циркулярна економіка – це концепція управління ресурсами, яка прагне максимізувати використання матеріалів та мінімізувати відходи.

Модель циркулярної економіки пропонує замкнену систему, в якій ресурси обертаються в циклі, щоб забезпечити стале та відповідальне використання ресурсів і може бути представлена у вигляді циклічного процесу, що відображає замкнений і узгоджений обіг ресурсів та виробничих матеріалів. Модель циркулярної економіки може бути візуалізована у формі схем, діаграм чи графіків, які ілюструють зв'язки між етапами та обіг ресурсів у системі, яка працює як єдиний цілісний механізм.

Дослідженням встановлено, що існує цілий ряд бар'єрів (існуюча політика лобіювання в уряді, брак інформації та знань, слабо розвинена інфраструктура, хибні уявлення та культурні упередження) на шляху до впровадження сталих практик, таких як екологічно чисте виробництво, агролісомеліорація, природоохоронне сільське господарство, комплексне землеробство та системи змішаних сільськогосподарських культур і тваринництва. Подолання бар'єрів потребує впровадження відповідного механізму забезпечення сталого розвитку, що поєднає інструменти макро- та

мікрорівнів. Отже модель циркулярної економіки є стратегічним підходом, який прагне забезпечити економічний розвиток, залишаючи при цьому менший екологічний слід та сприяючи сталій виробничій системі.

В аграрному секторі модель циркулярної економіки може бути впроваджена для забезпечення сталого та ефективного використання ресурсів, зменшення відходів та підвищення продуктивності.

Встановлено, що перспективи поглиблення принципів циркулярної економіки в діяльності ТОВ «Органік-Д», реалізовані в таких напрямках як утилізація відходів тваринництва; вторинне використання ресурсів, а також підвищення ефективності та продуктивності використання ресурсів та їх переробки; забезпечення екологічної та біоенергетичної незалежності; формування відповідного рівня продовольчої безпеки; ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Використання біоорганічних добрив у сучасних технологіях вирощування кукурудзи на зерно та овочів відкритого ґрунту виявляється ефективним заходом для отримання додаткової продукції.

Нами запропоновано впровадження моделі диверсифікації аграрного бізнесу у ТОВ «Органік-Д», що враховує необхідність розвитку даного суб'єкта аграрного підприємництва як соціально-економічної сукупності, її самовідтворення, забезпечення постійного підвищення професійного та культурно-освітнього рівня.

Ключові слова: циркулярна економіка, аграрний бізнес, диверсифікація, дигестат, концепція, сталий розвиток.

Lohosha Roman Vasyliovych Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Agrarian Management and Marketing, Vinnytsia National Agrarian University, St. Sonyachna, 3, Vinnitsa, 21000, tel.: (067) 765-17-35, <https://orcid.org/0000-0001-6462-5083>

DEVELOPMENT OF AN AGRICULTURAL BUSINESS DIVERSIFICATION MODEL BASED ON THE CIRCULAR ECONOMY

Abstract. The article presents a model of agricultural business diversification based on the circular economy.

The positive and negative consequences of the functioning of the linear economy and the need to implement the circular economy model are highlighted. The essence of the circular economy concept has been studied, the historical stages of its formation, the principles that determine approaches and strategies aimed at creating a closed cycle of resource use and waste minimization have been determined. The circular economy is aimed at creating sustainable and responsible consumption and production, reducing the impact on the environment and ensuring more efficient use of limited resources in the world. The circular economy policy

will encourage consumers to switch to the production of products with a long life cycle. Based on the above, it was established that the circular economy is a resource management concept that seeks to maximize the use of materials and minimize waste.

The circular economy model proposes a closed system in which resources circulate in a cycle to ensure sustainable and responsible use of resources and can be represented as a cyclical process that reflects a closed and coordinated flow of resources and production materials. A circular economy model can be visualized in the form of diagrams, charts or graphs that illustrate the relationships between stages and the flow of resources in a system that works as a single, holistic mechanism.

Research has established that there are a number of barriers (existing government

lobbying policy, lack of information and knowledge, poorly developed infrastructure, misconceptions and cultural prejudices) on the way to the implementation of sustainable practices, such as environmentally friendly production, agroforestry, conservation agriculture, integrated farming and systems of mixed crops and livestock. Overcoming barriers requires the implementation of an appropriate mechanism for ensuring sustainable development, combining macro- and micro-level tools. Therefore, the circular economy model is a strategic approach that seeks to ensure economic development while leaving a smaller ecological footprint and promoting a sustainable production system.

In the agricultural sector, the circular economy model can be implemented to ensure sustainable and efficient use of resources, reduce waste and increase productivity.

It has been established that the prospects for deepening the principles of the circular economy in the activities of "Organik-D" LLC are realized in such directions as the utilization of animal husbandry waste; secondary use of resources, as well as increasing the efficiency and productivity of the use of resources and their processing; ensuring environmental and bioenergy independence; formation of an appropriate level of food security; efficiency of the business entity. The use of organic fertilizers in modern technologies for growing corn for grain and open ground vegetables is an effective measure for obtaining additional products.

We proposed the introduction of a model of diversification of agrarian business in "Organik-D" LLC, which takes into account the need for the development of this subject of agrarian entrepreneurship as a socio-economic entity, its self-reproduction, ensuring constant improvement of the professional and cultural-educational level.

Keywords: circular economy, agrarian business, diversification, digestate, concept, sustainable development.

Постановка проблеми. Сталій соціально-економічний розвиток на засадах лінійної моделі економіки, поряд з очевидними перевагами в зростанні

добробуту населення, у довготривалій перспективі має суттєві недоліки, що приховують у собі загрозу енергетичній, екологічній та економічній безпеці держави.

Негативні наслідки лінійної економіки проявляються в аграрному секторі у вигляді неналежного, неконтрольованого та неефективного використання природних ресурсів (земельних, водних, лісових), що із часом призводить до:

- їхнього виснаження, дефіциту та зростання цін на них;
- забруднення навколишнього середовища внаслідок зниженні рівня родючості земельних, використання прісної води, вирубки лісів та внесення добрив і застосування пестицидів;
- накопичення відходів, сміттєзвалища яких на сьогодні вже займають близько 7% від загальної території України тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність впровадження принципів функціонування циркулярної економіки в діяльність підприємств АПК зумовлена, перш за все, значним споживанням природних ресурсів і шкодою навколишньому середовищу внаслідок зниження рівня родючості земель та утворення великих обсягів різних видів відходів.

Дослідження із цієї теми тільки починають набирати обертів, але свій внесок у вирішення проблеми та окреслення перспектив впровадження циркулярної економіки зробили такі зарубіжні й українські вчені, як Н. Бокен та Е. Оліветті, П. Дж. Метьюса, С. Мірошніченко, У. Стахель, О. Уланова, К. Флетчер, Чень Деміна та ін. Напрями екологоорієнтованої діяльності набули розвитку завдяки членам Римського клубу, таким як: Е. Вайцеккер, А. Війкман, Д. Медоуз та А. Печчеї. Серед українських науковців це питання розглядали у своїх працях О. Гальцова, Н. Гахович, Л. Дейнеко, О. Дронова, І. Зварич, А. Зигун, О. Малей, В. Міщенко, Л. Сергієнко-Бердюкова, І. Тимошенко, І. Трофімов та ін. Питання диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки висвітлено в наукових працях вчених-аграрників, таких як В. Андрійчук, В. Борисова, Ф. Важинський, О. Зоренко, М. Корінько, А. Кучер, В. Ткачук, О. Томілін та ін. Проте у цих наукових працях не достатньо дослідженими є вирішення питання ефективності диверсифікації діяльності аграрних підприємств на основі циркулярної економіки. Це зумовлює необхідність розробки моделі диверсифікації діяльності агропромислових товаровиробників на основі системи циркулярної економіки.

Метою статті є розробка теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку напрямів диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки.

Виклад основного матеріалу. Сталий соціально-економічний розвиток на засадах лінійної моделі економіки, поряд з очевидними перевагами в зростанні добробуту населення, у довготривалій перспективі має суттєві

недоліки, що приховують у собі загрозу енергетичній, екологічній та економічній безпеці держави.

Негативні наслідки лінійної економіки проявляються в аграрному секторі у вигляді неналежного, неконтрольованого та неефективного використання природних ресурсів (земельних, водних, лісових), що із часом призводить до:

- їхнього виснаження, дефіциту та зростання цін на них;
- забруднення навколишнього середовища внаслідок зниженні рівня родючості земельних, використання прісної води, вирубки лісів та внесення добрив і застосування пестицидів;
- накопичення відходів, сміттєзвалища яких на сьогодні вже займають близько 7% від загальної території України тощо.

На відміну від цього, циркулярну економіку, або економіку замкнутого циклу, сучасні науковці розглядають як складову четвертої промислової революції. В її основі – принцип вторинної переробки майже будь-якої продукції, у результаті чого відбувається мінімізація відходів від економічної діяльності, значне скорочення споживання природних ресурсів, а також перехід на поновлювані ресурси.

Циркулярна економіка – це концепція управління ресурсами та виробничими процесами, яка спрямована на зменшення відходів та оптимізацію використання ресурсів шляхом їх повторного використання, переробки та відновлення .

Концепція циркулярної економіки формувалася протягом декількох десятиліть і розвивалася від початкових ідей до широко визнаної та підтримуваної стратегії сталого розвитку [1].

Основними історичними етапами формування циркулярної економіки є [1-2]:

1970-1980-ті роки. Перші ознаки циркулярної економіки з'явилися в обговореннях щодо вирішення проблем зв'язаних із забрудненням та відходами, які виникали в результаті швидкого індустріального розвитку. У цей період основна увага зосереджувалася на пошуку способів зменшення негативного впливу виробництва на навколишнє середовище.

1. **1990-2000-ті роки.** Поширення ідеї екологічної сталості призвело до збільшення інтересу до циркулярної економіки. Ключові концепції, такі як «замкненість ресурсного циклу» і «вторинне використання», почали виходити на передній план.

2. **2010-ті роки.** Офіційне визнання та активне просування циркулярної економіки відбулось на міжнародному рівні. Європейська Комісія визначила циркулярну економіку як один із пріоритетів своєї стратегії сталого розвитку. Це призвело до розробки конкретних ініціатив, таких як «Пакт щодо пластику», які спрямовані на зменшення використання одноразових матеріалів та сприяння переробці.

3. **Сучасність.** Зараз циркулярна економіка стала ключовою частиною глобальних дискусій про сталість та ресурсощадність. Багато країн та компаній впроваджують стратегії циркулярної економіки як спосіб зменшення відходів, підвищення ефективності використання ресурсів та зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Історія циркулярної економіки свідчить про поступовий перехід від усвідомлення проблем забруднення до практичного застосування концепцій, спрямованих на створення більш сталої та ефективної економіки.

Принципи циркулярної економіки визначають підходи та стратегії, які спрямовані на створення замкнутого циклу використання ресурсів та мінімізацію відходів [3].

Основні принципи циркулярної економіки є:

1. **Замкнутість ресурсного циклу.** Мета – створювати систему, в якій ресурси обертаються в замкнутому циклі, забезпечуючи використання відходів як сировини для нових продуктів.

2. **Вторинне використання та переробка.** Сприяння вторинному використанню продуктів та матеріалів, а також їх переробці для створення нових цінних ресурсів.

3. **Продуктивність ресурсів.** Максимізація використання ресурсів із зменшенням їх втрат та ефективним управлінням цими ресурсами на всіх етапах життєвого циклу.

4. **Продуктовий сервіс.** Замість власності продукту, акцент на наданні послуги, наприклад, оренда або лізинг товарів, що сприяє їхньому тривалому використанню та пізнішому поверненню виробника для відновлення чи переробки.

5. **Дизайн для повторного використання.** Розробка продуктів з урахуванням можливості їхнього подальшого використання, ремонту та відновлення.

6. **Економіка служб та ділових моделей.** Розвиток моделей бізнесу, в яких акцент робиться на послугах, а не власності, що стимулює більше відповідальне використання ресурсів [4].

Зазначені принципи є основою для розробки стратегій та політик в рамках циркулярної економіки, які спрямовані на створення сталого та відповідального використання ресурсів.

Циркулярна економіка спрямована на створення сталого та відповідального споживання та виробництва, зменшення впливу на довкілля та забезпечення більш ефективного використання обмежених ресурсів у світі.

Політика з циркулярної економіки стимулюватиме споживачів перейти до випуску продуктів з довготривалим життєвим циклом.

Циркулярна економіка – це концепція управління ресурсами, яка прагне максимізувати використання матеріалів та мінімізувати відходи.

Графічна модель циркулярної економіки може бути представлена у вигляді циклічного процесу, що відображає замкненість та повторне використання ресурсів (рис. 1).

Рис. 1. Графічна модель циркулярної економіки

Основними ключовими елементами, які можуть бути включені в графічну модель циркулярної економіки є:

1. **Джерела сировини.** Початкові ресурси, які використовуються у виробництві, позначаються на початку циклу. Це може включати природні ресурси, вторинні матеріали або відновлювальні джерела енергії.

2. **Виробництво та використання.** Процес виготовлення продуктів та їх використання позначається у центрі графіки. Важливо враховувати оптимізацію дизайну продуктів для полегшення ремонту, модернізації та повторного використання.

3. **Використання продуктів.** Продукти повинні бути споживані з максимальною ефективністю, а також враховувати можливості повторного використання та переробки.

4. **Переробка та вторинне використання.** Після завершення життєвого циклу продукти повинні бути піддані переробці або вторинному використанню. Це може включати в себе рециклінг матеріалів або повторне використання деталей для нового виробництва.

5. **Відходи та відновлення.** Залишкові матеріали, які не можуть бути вторинно використані, позначаються як відходи. Важливо враховувати методи

відновлення та обробки відходів з мінімізацією негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Ця графічна модель ілюструє ідею замкненого циклу, де ресурси максимально використовуються, а генерація відходів мінімізується, сприяючи стійкому та ефективному управлінню ресурсами в економіці.

Модель циркулярної економіки є альтернативою традиційній лінійній моделі виробництва та споживання, де ресурси використовуються, а потім викидаються як відходи.

Модель циркулярної економіки пропонує замкнену систему, в якій ресурси обертаються в циклі, щоб забезпечити стале та відповідальне використання ресурсів [5].

Модель циркулярної економіки може бути візуалізована у формі схем, діаграм чи графіків, які ілюструють зв'язки між етапами та обіг ресурсів у системі, яка працює як єдиний цілісний механізм (рис. 2).

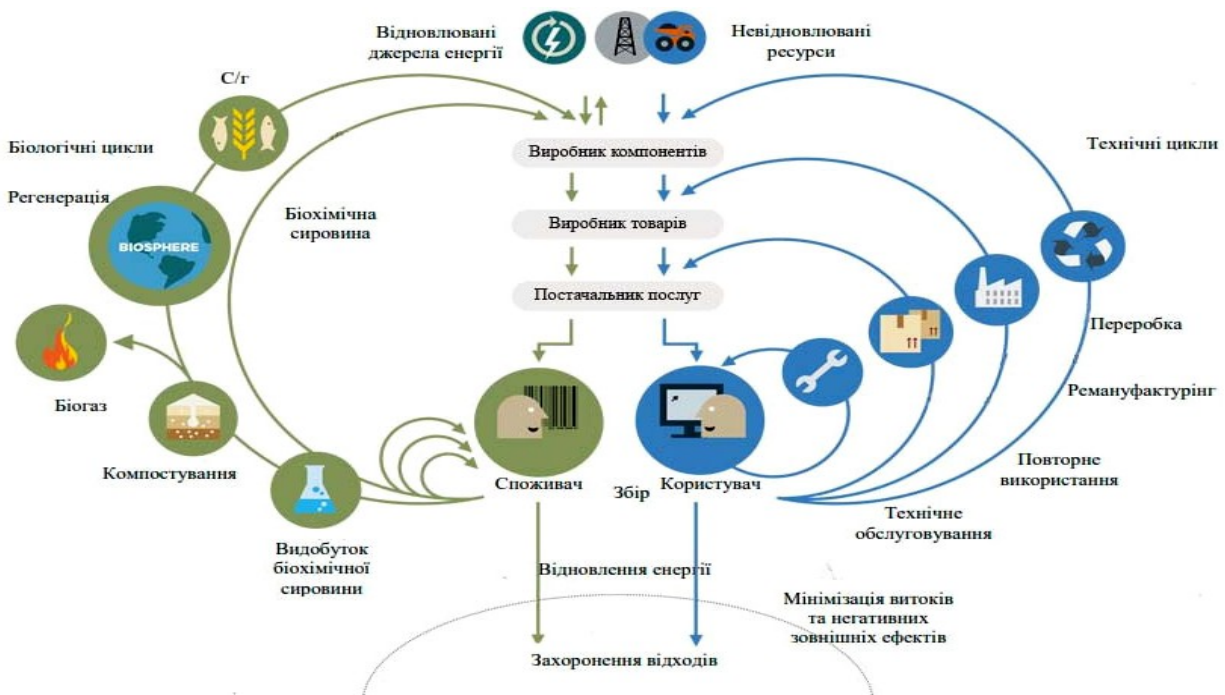

Рис. 2. Модель циркулярної економіки [6]

Модель циркулярної економіки може бути представлена у вигляді циклічного процесу, що відображає замкнений і узгоджений обіг ресурсів та виробничих матеріалів.

Основні елементи моделі циркулярної економіки включають:

1. **Замкнений ресурсний цикл.** Модель передбачає створення ефективного циклу використання ресурсів, де відходи та витрати стають вторинними сировинами для нових продуктів, утримуючи їх у системі.

2. **Екологічний дизайн.** Розробка продуктів з урахуванням їхнього подальшого використання, ремонту та відновлення. Вага приділяється

мінімізації шкідливих впливів на навколишнє середовище на кожному етапі життєвого циклу продукту.

3. Вторинне використання та переробка. Систематичне стимулювання вторинного використання продуктів та матеріалів, а також їхньої переробки для створення нових ресурсів.

4. Розподіл відповідальності. Залучення усіх учасників, включаючи виробників, споживачів, уряд та інші стейкхолдери, до відповідального використання та управління ресурсами.

5. Довготривала експлуатація. Спрямованість на тривале використання продуктів, уникання швидкого застаріння та підтримка можливостей для ремонту та оновлення.

6. Економіка служб та ділові моделі. Перехід від власності товару до надання послуг, наприклад, лізинг чи оренда, з метою підтримки тривалого використання та повернення виробника для відновлення чи переробки.

7. Інновації та технології. Використання новітніх технологій та інновацій для підтримки циркулярних процесів та покращення управління ресурсами.

Модель циркулярної економіки спрямована на створення сталого та відповідального використання ресурсів, зменшення відходів та покращення ефективності виробничих процесів. Основна мета полягає в переході від традиційної лінійної економіки, де ресурси витрачаються та викидаються, до циркулярної системи, де ресурси обертаються та залишаються у економіці як тривалий ресурс.

Модель циркулярної економіки є концептуальним підходом до управління ресурсами та виробничими процесами з метою створення замкнутого циклу використання ресурсів і максимізації їх продуктивності.

Дослідження показують, що система циркулятивної економіки краще врівноважує цілі сталого розвитку, ніж традиційне сільське господарство, і має більшу ймовірність їх досягнення.

Однак, існує цілий ряд бар'єрів на шляху до впровадження сталих практик, таких як екологічно чисте виробництво, агролісомеліорація, природоохоронне сільське господарство, комплексне землеробство та системи змішаних сільськогосподарських культур і тваринництва. Серед основних бар'єрів виокремлені наступні: існуюча політика лобіювання в уряді, брак інформації та знань, слабо розвинена інфраструктура, хибні уявлення та культурні упередження. Їх подолання потребує впровадження механізму забезпечення сталого розвитку, що поєднує інструменти макро- та мікрорівнів [7].

Отже модель циркулярної економіки є стратегічним підходом, який прагне забезпечити економічний розвиток, залишаючи при цьому менший екологічний слід та сприяючи сталій виробничій системі.

В аграрному секторі модель циркулярної економіки може бути впроваджена для забезпечення сталого та ефективного використання ресурсів,

зменшення відходів та підвищення продуктивності. Основні аспекти цієї моделі в контексті сільського господарства включають:

1. Органічні добрива та компостування. Замість хімічних добрив, які можуть мати негативний вплив на ґрунт і водні ресурси, використання органічних добрив може покращити якість ґрунту, збільшити врожайність та сприяти циркуляції поживних речовин у системі.

2. Системи збирання та використання дощової води. Використання систем для збирання та зберігання дощової води може зменшити потребу в ірригації та оптимізувати використання водних ресурсів у сільському господарстві.

3. Обробка та переробка відходів. Застосування принципів циркулярної економіки включає в себе використання відходів сільськогосподарської діяльності для виробництва біогазу, дигестату, компосту, або інших вторинних ресурсів, що можуть бути повторно використані у виробництві.

4. Використання відновлювальної енергії. Виробництво енергії з відновлювальних джерел, таких як сонячні панелі чи вітрові турбіни, може зменшити залежність від нестабільних джерел енергії та знизити викиди парникових газів.

5. Системи точного землеробства. Використання сучасних технологій, таких як системи GPS та датчики, дозволяє точно дозувати добрива та регулювати ірригацію відповідно до потреб кожного конкретного ділянки, що сприяє ефективному використанню ресурсів та зменшенню витрат.

6. Біологічне землеробство. Застосування біологічних методів управління шкідниками та хворобами, а також практики ротації культур, сприяє підтримці біорізноманіття та покращенню стану ґрунту.

Циркулярна економіка ґрунтується на нескінченному використанні сільськогосподарських відходів як [7-9]:

- сировини для повторного виробництва сільськогосподарської продукції (рослинництва і тваринництва);
- впровадженні інноваційних технологій, що передбачають зростання ресурсоефективності в усіх сферах діяльності підприємств АПК з метою скорочення споживання природних ресурсів;
- переході до екологічних і відновлювальних джерел енергії;
- скороченні забруднення навколишнього середовища та обсягів накопичених відходів.

Практичне застосування вказаних принципів потребує відповідних агротехнологій, які, у свою чергу, залежать від науково-дослідних напрацювань та наявних інвестиційних ресурсів. Тому розробка напрямів диверсифікації аграрного бізнесу в умовах розвитку циркулярної економіки є актуальним завданням, що й визначило вибір теми проєкту.

Розробку моделі диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки ми здійснили на основі діяльності ТОВ «Органік-Д»,

яке спеціалізується на вирощуванні овочів борщового набору (морква, столовий буряк, капуста та цибуля). Дане аграрне підприємство є одним з перших в Україні, що реалізовує інноваційні підходи у сфері вирощування овочевої продукції та інших видів сільськогосподарських культур за допомогою використання органічних добрив. ТОВ «Органік-Д» започаткувало екологічно чистий бренд продукції Organic-Dy 2019 році [10].

Запорукою росту овочевих культур є застосування дигестату (органічного добрива «Ефлюент»), що отримується шляхом переробки відходів від утримання сільськогосподарських тварин (свиней) і рослинної біомаси внаслідок анаеробного бродіння [11]. Цей агрономічний підхід дозволяє, при внесенні органічного добрива в ґрунт, збагатити ґрунт гумусоутворюючими кислотами і сприяє активному відновленню родючості землі.

Серед чинників, які визначають рівень економічної ефективності вирощування овочів та кукурудзи на зерно, значне місце належить інноваційним технологічним прийомам їх вирощування, які сприяють більш повною мірою реалізовувати їх генетичний потенціал [12-13].

Один із основних економічних показників виробництва, який вказує на його ефективність – це рентабельність. Аналіз показників рентабельності дозволяє визначити, які види продукції найвигідніше виробляти в господарстві, де існують найбільші можливості для підвищення прибутковості виробництва. Зі зростанням рентабельності виробництва відкриваються ширші можливості для впровадження науково-технічних інновацій та загальної інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Дослідження економічної ефективності вирощування сільськогосподарських культур було проведено на прикладі вирощування кукурудзи на зерно та овочів відкритого ґрунту. Використання показників економічної оцінки при вирощуванні сільськогосподарських культур дозволяє вибрати технологічний варіант, який є економічно вигідним, а також визначити можливі шляхи економії ресурсів та енергії. Ця оцінка може бути проведена як для всього технологічного процесу вирощування в цілому, так і для окремих його елементів [11].

На нашу точку зору, впровадження принципів циркулярної економіки в діяльності ТОВ «Органік-Д», реалізовано в таких напрямках (рис. 6):

- утилізація відходів тваринництва;
- вторинне використання ресурсів, а також підвищення ефективності та продуктивності використання ресурсів та їх переробки;
- забезпечення екологічної та біоенергетичної незалежності;
- формування відповідного рівня продовольчої безпеки;
- ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

Динамічний розвиток та глобалізація економіки в сучасному світі, а також її схильність до криз, викликали необхідність впровадження стратегії

диверсифікації виробництва. Це стає ефективним засобом зниження ризиків, пов'язаних з кон'юнктурними коливаннями, та підвищенням конкурентоспроможності аграрних підприємств. У цьому контексті аграрні підприємства вимушені акцентувати увагу на внутрішніх ресурсах, розв'язуючи завдання шляхом скорочення витрат та розширення сфери діяльності в напрямку стабільного попиту.

Найбільш актуальними завданнями для аграрних підприємств є мінімізація витрат та ризиків. В умовах сучасного економічного середовища диверсифікація виробничо-господарської діяльності стає не лише інструментом перерозподілу фінансових ресурсів між галузями, але й методом оптимізації структурних змін в економіці. Значущість диверсифікації для аграрних підприємств обумовлена великим ризиком кон'юнктурних змін, відсутністю внутрішніх резервів для зниження виробничих витрат та необхідністю вирішення складних соціально-економічних проблем сільсько-господарських регіонів. Процес розвитку диверсифікації створює передумови для ефективного використання незайнятих у традиційних галузях ресурсів, зокрема трудових.

Для аграрного сектору, впровадження диверсифікації є актуальною управлінською стратегією, спрямованою на зменшення залежності від працівників, зайнятих у традиційних сферах виробничо-господарської діяльності. Загалом, диверсифікацію можна вважати ефективною управлінською моделлю розвитку сучасного аграрного підприємства, спрямованою на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та продовольства.

Циркулярна економіка – це концепція мислення, наукових досліджень та стратегій, спрямованих на раціональне використання ресурсів. Термін «циркулярна економіка» вказує на відміну від традиційної світової економічної моделі, яка характеризується витратним використанням ресурсів – їх видобутком, виробництвом, використанням та викиданням. У циркулярній економіці відходи розглядаються як ресурси, створюються системи для спеціального управління ними, а продукти та матеріали максимально використовуються та переробляються для подовження їхнього життєвого циклу. Окрім потреб у дизайнерських інноваціях, циркулярна економіка також включає в себе розгляд того, як можна змінити підходи до споживання та використання товарів і послуг, як на локальному, так і на глобальному рівнях.

Проблему диверсифікації економічної діяльності аграрних підприємств можна розглядати з різних точок зору, враховуючи як загальні тенденції у розвитку галузі, їх можливий вплив на функціонування даного сегменту аграрного підприємництва, так і потенціал самих аграрних підприємств для трансформації власного організаційно-економічного механізму.

Забезпечення різноманітності аграрних підприємств розглядається вітчизняними вченими з різних точок зору, враховуючи стратегічні напрямки розвитку галузі, пов'язані із євроінтеграційними процесами в економіці країни, необхідністю пошуку нових, якісних форм використання ресурсного потенціалу та участю суб'єктів аграрного підприємництва у розбудові сільських територій.

Практична реалізація стратегії диверсифікації економічної діяльності дозволяє ТОВ «Органік-Д» поєднувати конкурентоспроможний розвиток підприємницької структури з інтеграцією в систему соціально-економічних відносин, яка забезпечує розвиток сільських територій. Важливо відзначити, що цей процес не лише є природним для будь-якого суб'єкта господарювання, але також є необхідною складовою ефективного функціонування ТОВ «Органік-Д» в умовах конкурентного середовища, що вимагає засобів для підвищення стійкості та забезпечення тривалої успішної економічної діяльності.

Проблема забезпечення різноманітного розвитку для вітчизняних аграрних підприємств виникає внаслідок консервативного підходу до вибору напрямку підприємницької діяльності та відсутності науково обґрунтованих моделей для конкурентоспроможного управління економічною діяльністю.

Успішна реалізація цього проєкту, на прикладі ТОВ «Органік-Д», в сегменті аграрного підприємництва передбачає можливість використання власних результатів сільськогосподарського виробництва для ефективного функціонування нових галузей.

Розробка алгоритму диверсифікації економічної діяльності у ТОВ «Органік-Д» у сучасних умовах ринку базуються на науково обґрунтованих принципах, враховуючи специфіку виробничо-господарської діяльності, характерної товарного сільськогосподарського виробництва.

Нами запропонована модель впровадження диверсифікації аграрного бізнесу у ТОВ «Органік-Д», що враховує необхідність розвитку даного суб'єкта аграрного підприємництва як соціально-економічної сукупності, її самовідтворення, забезпечення постійного підвищення професійного та культурно-освітнього рівня (рис. 3).

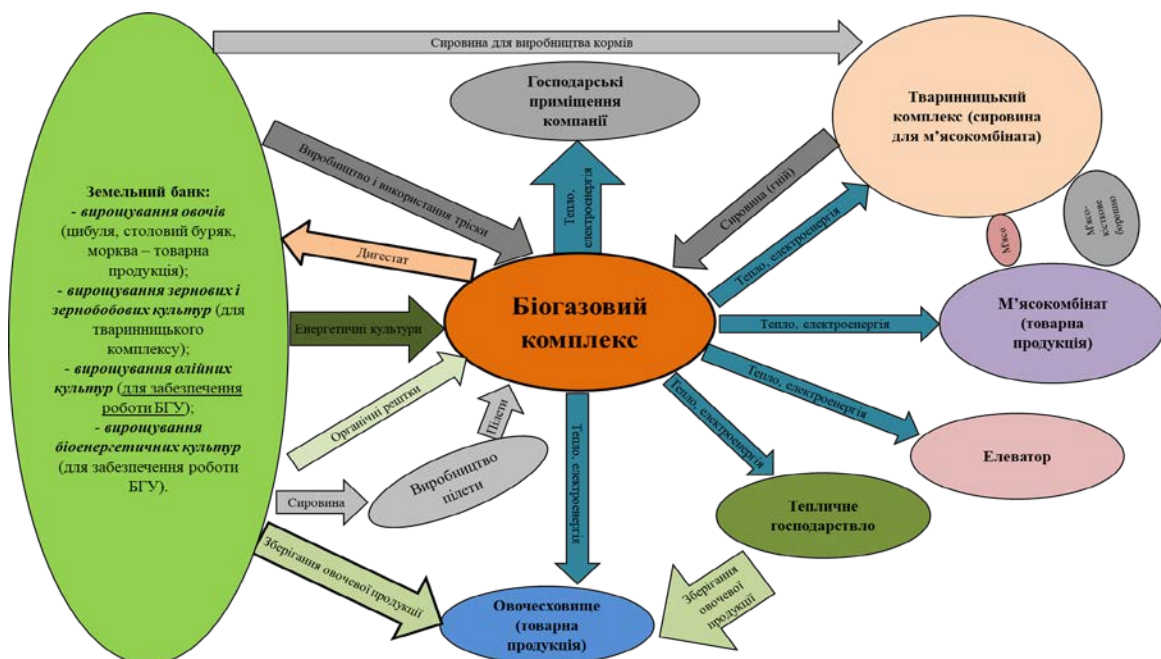

Рис. 3. Модель диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки у ТОВ «Органік-Д»

Паралельність та синхронність підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу та зростання ефективності діяльності у ТОВ «Органік-Д» створює належні умови для економічної діяльності на принципах розширеного відтворення.

Як показує практика, існуючі моделі включають в себе поєднання вирощування зернових та тваринництва, таких як птахівництво, свинарство або молочне скотарство, при наявності власної кормової бази. Сучасна реальність переконливо свідчить про те, що необхідно шукати альтернативні економічні схеми, які враховують наявність і несільськогосподарських галузевих напрямків.

Також важливо відзначити, що реалізація диверсифікаційних проєктів повинна передувати не лише впровадженню відповідних організаційних заходів, але і визначенню відповідності наявного ресурсного потенціалу конкретного господарства, поставленим завданням та прогнозованим результатам. Ступінь значущості цих факторів для конкурентоспроможного функціонування суб'єкта аграрного підприємництва також слід узгоджувати.

Висновки. Модель циркулярної економіки ілюструє ідею замкненого циклу, де ресурси максимально використовуються, а генерація відходів мінімізується, сприяючи стійкому та ефективному управлінню ресурсами в економіці. Ця модель пропонує замкнену систему, в якій ресурси обертаються в циклі, щоб забезпечити стале та відповідальне використання ресурсів.

Перспективи поглиблення принципів циркулярної економіки в діяльності ТОВ «Органік-Д», реалізовані в таких напрямках як утилізація відходів тваринництва; вторинне використання ресурсів, а також підвищення ефективності та продуктивності використання ресурсів та їх переробки; забезпечення екологічної та біоенергетичної незалежності; формування відповідного рівня продовольчої безпеки; ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Використання біоорганічних добрив у сучасних технологіях вирощування кукурудзи на зерно та овочів відкритого ґрунту виявляється ефективним заходом для отримання додаткової продукції.

Нами запропоновано впровадження моделі диверсифікації аграрного бізнесу у ТОВ «Органік-Д», що враховує необхідність розвитку даного суб'єкта аграрного підприємництва як соціально-економічної сукупності, її самовідтворення, забезпечення постійного підвищення професійного та культурно-освітнього рівня.

Література:

1. Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N. M. P., Hultink, E. J. The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*. 2017. Vol. 143. P. 757 – 768.
2. Stahel W. R. The Product-Life Factor. In: *The Future and the Private Sector*. URL: <https://www.quebeccirculaire.org/data/sources/users/4/32217.pdf>.
3. Lieder M., Rashid A. Towards circular economy implementation: A comprehensive review in context of manufacturing industry. *Journal of Cleaner Production*. 2016. Vol. 115. P. 36 – 51.

4. Циркулярна «економіка стимулюватиме виробляти» довговічні» продукти – DiXi Group. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/tsyrkuliarna-ekonomika-stymuliuvatyme-vyrobliaty-dovhovichni-produkty-dixi-group>
5. Підвищення конкурентоспроможності ЄС: циркулярна економіка: монографія / за ред. О.Є. Кузьміна, О.Г. Мельник, Н.І. Горбаль. Львів: Міські інформаційні системи, 2021. 190 с
6. Шкуренко О. В. Циркулярна економіка як передумова формування інноваційних платформ сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. *Бізнес Інформ*. 2021. №4. С. 323 – 330. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-323-330>
7. Страпчук С.І. Бізнес-моделі циркулярної економіки в забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. №1. С. 166 – 181.
8. Roman Lohosha, Vadim Krychkovskyi, Yevheniia Moroz, Tetiana Kolesnyk, Tetiana Vakar. Methodology and Engineering of a Sustainable Market Model. *European Journal of Sustainable Development*. 2024. 13(1). P. 306–320. [Doi://10.14207/ejsd.2024.v13n1p306](https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n1p306)
9. Roman Lohosha, Vitalii Palamarchuk, Vadim Krychkovskyi, Ihor Belkin. An advanced European overview of the bioenergy efficiency of using digestate from biogas plants when growing agricultural crops. *Polityka Energetyczna*. 2024. Volume 27, Issue 1. P. 5–24. DOI: <https://doi.org/10.33223/epj/170758>
10. Офіційний сайт ТОВ «Органік-Д». URL: <https://organic-d.com.ua/>
11. Логоша Р.В., Паламарчук В.Д., Кричковський В.Ю. Економічна та біоенергетична ефективність використання дигестату біогазових станцій при вирощуванні сільськогосподарських та овочевих культур в умовах євроінтеграції України. *Бізнес Інформ*. 2022. № 9. С. 40–52. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-9-40-52>
12. Логоша Р.В., Підвальна О. Г., Кричковський В. Ю. Потенціал та проблеми розвитку вітчизняного ринку органічного овочівництва. *Бізнес Інформ*. № 1. 2019. С. 215 – 220. http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_1_31
13. Черненко Ю.Ю. Економічна ефективність застосовуваних технологій виробництва продукції основних овочевих культур відкритого ґрунту. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. № 4. 2015. С. 109–115.

References:

1. Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N. M. P., Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*. Vol. 143. 757–768 [in English].
2. Stahel W. R. The Product-Life Factor. In: *The Future and the Private Sector*. URL: <https://www.quebeccirculaire.org/data/sources/users/4/32217.pdf> [in English].
3. Lieder M., Rashid A. (2016). Towards circular economy implementation: A comprehensive review in context of manufacturing industry. *Journal of Cleaner Production*. Vol. 115. 36–51 [in English].
4. Tsyrukuliarna «ekonomika stymuliuvatyme vyrobliaty» dovhovichni» produkty – DiXi Group. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/tsyrkuliarna-ekonomika-stymuliuvatyme-vyrobliaty-dovhovichni-produkty-dixi-group> [in Ukrainian].
5. Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti YeS: tsyrkuliarna ekonomika [Increasing EU competitiveness: circular economy]: monohrafiia / za red. O.Ie. Kuzmina, O.H. Melnyk, N.I. Horbal. Lviv: Miski informatsiini systemy, 2021. 190 [in Ukrainian].
6. Shkurenko O.V. 2021. Tsyrukuliarna ekonomika yak peredumova formuvannia innovatsiinykh platform staloho rozvytku subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti [Circular economy as a prerequisite for the formation of innovative platforms for the sustainable development of business entities]. *Biznes Inform*. №4. 323 –330. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-323-330> [in Ukrainian].

7. Strapchuk S.I. (2022). *Biznes-modeli tsyrkuliarnoi ekonomiky v zabezpecheni staloho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy* [Business models of the circular economy in ensuring the sustainable development of agricultural enterprises of Ukraine]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. №1. 166 – 181 [in Ukrainian].
8. Roman Lohosha, Vadim Krychkovskyi, Yevheniia Moroz, Tetiana Kolesnyk (2024). Tetiana Vakar. *Methodology and Engineering of a Sustainable Market Model*. *European Journal of Sustainable Development*. 13(1). 306–320. Doi://10.14207/ejsd.2024.v13n1p306 [in English].
9. Roman Lohosha, Vitalii Palamarchuk, Vadim Krychkovskyi, Ihor Belkin. (2024). An advanced European overview of the bioenergy efficiency of using digestate from biogas plants when growing agricultural crops. *Polityka Energetyczna*. Volume 27, Issue 1. 5 – 24. DOI: <https://doi.org/10.33223/epj/170758> [in English].
10. Офіційний сайт ТОВ «Органік-Д». URL: <https://organic-d.com.ua/> [in Ukrainian].
11. Lohosha R.V., Palamarchuk V.D., Krychkovskyi V.Iu. (2022). *Ekonomichna ta bioenerhetychna efektyvnist vykorystannia dyhestatu biohazovykh stantsii pry vyroshchuvanni silskohospodarskykh ta ovochevykh kultur v umovakh yevrointehratsii Ukrainy* [Economic and bioenergetic efficiency of the use of digestate of biogas plants in the cultivation of agricultural and vegetable crops in the conditions of the European integration of Ukraine]. *Biznes Inform*. № 9. 40–52. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-9-40-52> [in Ukrainian].
12. Lohosha R.V., Pidvalna O. H., Krychkovskyi V. Yu. (2019). *Potensial ta problemy rozvytku vitchyznianoho rynku orhanichnogo ovochivnytstva* [The potential and problems of development of the domestic market of organic vegetable growing]. *Biznes Inform*. № 1. 215 – 220. http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_1_31 [in Ukrainian].
13. Chernenko Yu.Iu. (2015). *Ekonomichna efektyvnist zastosovuvanykh tekhnolohii vyrobnytstva produktsii osnovnykh ovochevykh kultur vidkrytoho gruntu* [Economic efficiency of the applied production technologies of the main vegetable crops in the open ground]. *Visnyk KhNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*. № 4. 109 – 115 [in Ukrainian].

